

УДК 1:327(477)

Ярошко О.З., ЛНУ імені Івана Франка

ФІЛОСОФСЬКІ СТУДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МІЖНАРОДНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ

У цьому дослідженні узагальнено та систематизовано науковий доробок представників філософської науки з української міжнародної проблематики. Висвітлено наукові досягнення філософів за науковими напрямками: дослідження національного розвитку Українського народу, дослідження національної ідентичності та менталітету українців, дослідження національної самоорганізації та дослідження міжнародного контексту розвитку людини, суспільства в Україні. Розглянуто особливості дослідження взаємовідносин у триаді «людина – суспільство – держава» у наукових працях філософського профілю з української міжнародної проблематики.

Ключові слова: українська міжнародна проблематика, філософські студії, національний розвиток, національна ідентичність, національний менталітет, національна самоорганізація, триада «людина – суспільство – держава».

Складні процеси становлення Української держави відбуваються під впливом низки чинників внутрішнього і зовнішнього характеру, історичного минулого, викликів, ризиків, загроз, небезпек і можливостей сьогодення, що вимагають адекватних відповідей задля гідного майбутнього. Дослідження цих багатоаспектних феноменів визначається актуальністю, важливістю та має практичне і теоретичне значення, тому здійснюється представниками різних наукових галузей, в тому числі репрезентантами філософських наук.

Українська міжнародна проблематика вивчається на рівні кваліфікаційних наукових праць також представниками філософського профілю. У зазначеному контексті аналізуємо результати наукових досліджень 14 докторських і 28 кандидатських дисертацій у галузі філософських наук переважно за період 2011–2015 років (по одній дисертації також за 2009, 2010 і 2016 роки) за науковими спеціальностями 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» і 09.00.12 «Українознавство (філософські науки)», авторами яких є: Артюшенко О.М., Архипова Є.О., Більовський О.А., Бірюкова Г.С., Бутченко Т.І., Глазунов В.В., Девтеров І.В., Дев'ятко Н.В., Долгоновська Л.Г., Доннікова І.А., Дубінін В.В., Дулін П.Г., Духовна-Кравченко О.С., Ергемлідзе М.З., Єгупов М.В., Замкова Н.Л., Івченко О.Г., Карабань О.М., Клешня Г.М., Кочилкова Н.С., Кривенко Ю.І., Кучера Т.М., Лазарева А.О., Лесев І.В., Нестеренко Г.О., Оксютович М.О., Павленко І.О., Паскалова М.І., Пасько О.О., Петруньок Б.П., Пода Т.А., Русул О.В., Рябченко В.І., Скворець В.О., Скловський І.З., Федорченко І.М., Хоанг Тхи Кук, Цимбал Т.В., Цупруненко З.В., Чабанов В.Г., Чхейло А.А. і Шандор Ф.Ф. [1-28; 31-44]. На загал, ці дисертаційні праці присвячені дослідженню широкого спектру міжнародної проблематики становлення Української держави у проблемному полі вище згаданих наукових спеціальностей філософського профілю [1, с. 13-17; 2, с. 11-12; 3, с. 13-15; 4, с. 15-17; 5, с. 26-30; 6, с. 23-30; 7, с. 12-15; 8, с. 27-31; 9, с. 13-16; 10, с. 24-28; 11, с. 22-26; 12, с. 23-27; 13, с. 11-14; 14, с. 13-16; 15, с. 13-16; 16, с. 25-29; 17, с. 21-27; 18, с. 10-15; 19, с. 12-15; 20, с. 13-15; 21, с. 14-16; 22, с. 12-14; 23, с. 11-13; 24, с. 13-15; 25, с. 21-25; 26, с. 10-12; 27, с. 10-13; 28, с. 12-15; 31, с. 12-14; 32, с. 14-17; 33, с. 14-15; 34, с. 11-13; 35, с. 24-30; 36, с. 24-27; 37, с. 17-20; 38, с. 13-16; 39, с. 13-14; 40, с. 25-27; 41, с. 10-12; 42, с. 11-14; 43, с. 14-15; 44, с. 28-32].

Як вже зазначалося, українська міжнародна проблематика у цих наукових працях розглядається у проблемному полі їх наукових спеціальностей, де в центрі вивчення перебувають такі феномени як історичний процес, історія та сучасний стан розвитку української культури в її цілісності, сучасний стан розвитку українського суспільства, його структура та механізми соціальних процесів [29-30]. Втім, дослідження української міжнародної проблематики як такої передбачає залучення наукових досягнень у цій царині представників широкого спектру наукових галузей, умовним виділенням серед них власне цієї проблематики.

З огляду на вище сказане, мета цього дослідження полягає в узагальненні та систематизації філософського наукового доробку з міжнародної проблематики України.

Для висвітлення наукового доробку українських філософів-дисертантів з української міжнародної проблематики як такої дослідження вище перелічених авторів об'єднаємо у такі дослідницькі напрямки.

По-перше, дослідження проблематики національного розвитку Українського народу. До цього напрямку віднесемо наукові кваліфікаційні праці Дев'ятко Н.В., Дубініна В.В., Духовної-Кравченко О.С., Кочилкової Н.С., Нестеренко Г.О., Скворця В.О., Скловського І.З., Чхеайло А.А., Цупруненко З.В. і Шандора Ф.Ф. [7, с. 12-15; 11, с. 22-26; 13, с. 11-14; 20, с. 13-15; 25, с. 21-25; 36, с. 24-27; 37, с. 17-20; 41, с. 10-12; 43, с. 14-15; 44, с. 28-32]. До наукового доробку представників цього наукового напрямку належить розробка феномену національної ідеї, її структури та функцій, її метафізичне осмислення в контексті етносоціальних змін в сучасному українському суспільстві, що трансформується, її взаємозв'язок з поняттям патріотизму, ретроспектива та сучасний стан цього взаємозв'язку, характерні риси та детермінанти оптимізації [13, с. 11-14; 37, с. 17-20]. У сфері дослідження національної самосвідомості у добу глобалізації розкривається її сутність, роль національного виховання у її формуванні, як і національної еліти, особливості національної ідеї, націоналізму, ідеології, правової ментальності, національної ідентичності, регіоналізму і потреби в ідейно-цільовій доктрині у процесі розвитку національної самосвідомості, відповідної гуманітарної освіти, європеїзації вищої освіти, культурної політики та народознавства [44, с. 28-32]. У ракурсі порубіжної (територіальної) ідентичності визначаються механізми її впливу на державотворення, конфліктний потенціал та запропоновано посткласичну державотворчу стратегію «держави-нації» [20, с. 13-15]. У контексті міфу як світоглядно-комунікаційної системи визначаються його типи, особливості міфологічного образу України та його інтерпретації задля національного відродження [7, с. 12-15]. У площині феномену виживання суспільства і людини розглядаються найважливіші концепції виживання, в тому числі концепція сталого розвитку, доводиться необхідність змін у свідомості людини, освіти, оновленні цінностей та становленні нової етичної парадигми [43, с. 14-15]. Крізь призму феномену життєздатності суспільства визначаються особливості і проблеми українського суспільства, роль інновацій, людяності та соціального підприємництва як однієї з найефективніших форм соціально-інноваційної діяльності у постсучасних людських спільнотах [41, с. 10-12]. У світлі життєустрою народу проаналізовано аналогічний стан українського народу, виявлено детермінанти оптимізації його розвитку у процесі модернізації України, визначено основні шляхи оптимізації взаємодії національних традицій його життєустрою і зовнішніх культурних факторів [36, с. 24-27]. У контексті дослідження ролі інтересів народу у суспільно-політичному процесі визначено їхню природу, сутність і зміст, а також роль держави і громадянського суспільства у забезпеченні інтересів Українського народу [11, с. 22-26]. Крізь призму самовідтворення нації визначено основні групи механізмів самовідтворення української політичної нації та запропоновано рекомендації щодо оптимізації впливів на становлення політичної нації [25, с. 21-25].

По-друге, дослідження національної ідентичної України та її ментальності. До цього напрямку віднесемо за їхніми дисертаційними працями таких дослідників: Артющенко О.М., Долгоновська Л.Г., Ергемлідзе М.З., Єгупов М.В., Кучера Т.М., Лазарева А.О., Лесєв І.В., Оксютювич М.О., Петруньок Б.П., Русул О.В., Федорченко І.М., Хоанг Тхи Кук і Чабанов В.Г. [1, с. 13-17; 9, с. 13-16; 14, с. 13-16; 15, с. 13-16; 22, с. 12-14; 23, с. 11-13; 24, с. 13-15; 26, с. 10-12; 32, с. 14-17; 34, с. 11-13; 38, с. 13-16; 39, с. 13-14; 42, с. 11-14]. Розглянуто феномен ідентичності індивіда та суспільства в епоху постмодерну, її вплив на їхню життєдіяльність і зворотній вплив [15, с. 13-16], а також визначено колективну ідентичність її горизонтальний та вертикальний виміри [32, с. 14-17]. Визначено національну ідентичність, її чинники, регіональні особливості формування та запропоновано шляхи вирішення проблеми консолідації українського соціуму та обґрунтовано роль національної ідеї як фактору оптимізації оформлення цілісної національної ідентичності, яка є запорукою консолідації

українського суспільства [22, с. 12-14]. Розглянуто особливості етнокультурної ідентичності в добу глобалізації та особливості етнокультурних процесів в Україні і обґрунтовано необхідність розробки ефективної концепції управління етнокультурними процесами [26, с. 10-12]. У контексті побудови національної держави, ролі у ньому культури розглянуто феномен етнокультурної самобутності, її структурну суть, особливості сучасного стану становлення етнокультури в Україні та практичні рекомендації у руслі формування, відтворення та збереження етнокультурної самобутності українців в умовах глобалізації [42, с. 11-14;]. З'ясовано роль громадських об'єднань національних меншин України у збереженні етнічної ідентичності та запропоновано практичні рекомендації щодо оптимізації етнозберігаючої діяльності громадських об'єднань національних меншин в Україні [9, с. 13-16]. Здійснено філософсько-світоглядний аналіз етнічної історії кримських татар та міжетнічної взаємодії між українцями, росіянами і кримськими татарами та запропоновано авторський підхід до висвітлення взаємоконкурентних російського, кримськотатарського та українського етноісторичних дискурсів як певних історичних інтерпретаційних схем і основних стереотипів, перспективи та можливості їх подолання, розглянуто основні складові, базові конструкти та функції колективної ідентичності кримських татар, основні складові, конструкти та державотворчий потенціал кримськотатарської ідентичності, проаналізовано виклики та перспективи, що постають перед кримськотатарською спільнотою в умовах окупації Криму, окреслено основні можливості України дати адекватні відповіді на ці виклики [32, с. 14-17]. Здійснено комплексне дослідження формування громадянсько-політичної ідентичності найчисельніших національних меншин України та з'ясовано специфіку її впливу на етнічні та націєтворчі процеси, доведено необхідність поступового формування української політичної нації через поняття «гармонійної єдності», визначено сучасний стан інтеграції національних меншин в українське середовище на засадах громадянсько-політичної ідентичності, охарактеризовано передумови її формування при збереженні етнічної ідентичності, як і необхідності державної позиції та стратегії у цій сфері, так і духовного розвитку національних меншин і титульної нації [14, с. 13-16]. Доведено одну з визначальних ролей етнонаціонального чинника у розвитку громадянського суспільства та консолідації національної спільноти, характер його впливу на ці процеси [24, с. 13-15]. Запропоновано поняття «національного менталітету» як структурної складової етнокультурної національної ідентичності, проблему формування і кризи ідентичності в інформаційну добу, зокрема космополітичного гатунку або ж співіснування локальних та глобальних культурних основ розвитку націй-держав на основі мультикультуралізму як культурної основи глобального інформаційного суспільства [34, с. 11-13]. Розкрито сутнісні характеристики національного менталітету, його зміст, структуру, роль у трансформаційних перетвореннях, програм трансформації суспільства (як соціокультурних духовних основ) та прогнози поведінки національних спільнот в конкретних соціально-економічних і політичних ситуаціях [39, с. 13-14]. Визначено сутність національного характеру, виділено його структурні компоненти, окреслено сутнісні складові національного характеру українців, генеза українського національного характеру, його взаємозв'язок з державотворенням, його функції, етапи формування, розроблена поетапна модель розвитку і утвердження національного характеру Українського народу, визначено його основні риси та соціально-психологічний, культурно-історичний та суспільно-політичний потенціал у державотворенні, національному відродженні і самоствердженні української нації [1, с. 13-17; 38, с. 13-16]. Показано трансформацію «української мрії» сучасного українця, виклики глобалізації та інформатизації в контексті національної ідентичності, родинних цінностей, спадковості поколінь, історичних традицій та пам'яті [1, с. 13-17]. У контексті формування національного менталітету показано процес трансформації національних цінностей соціальними інститутами у громадянські цінності, цінність національної свободи особистості та пріоритет її національних прав і свобод у становленні громадянського суспільства [23, с. 11-13].

По-третє, дослідження національної самоорганізації в Україні, авторами яких є: Бірюкова Г.С., Бутченко Т.І., Глазунов В.В., Доннікова І.А., Дулін П.Г., Івченко О.Г.,

Карабань О.М., Клешня Г.М., Паскалова М.І. та Пасько О.О. [4, с. 15-17; 5, с. 26-30; 6, с. 23-30; 10, с. 24-28; 12, с. 23-27; 17, с. 21-27; 18, с. 10-15; 19, с. 12-15; 28, с. 12-15; 31, с. 12-14]. Розглянуто соціальну самоорганізацію як людиновимірний феномен та з'ясовано сутність соціокультурної самоорганізації, де культура виступає як спосіб самоорганізації та творення життєвого світу [10, с. 24-28]. Досліджено механізм самоорганізації соціальної системи «соціум – індивід» у світлі нового мислення та можливості його застосування у дослідженні актуальних проблем розвитку сучасного суспільства [28, с. 12-15]. Визначено роль духовних цінностей у консолідації українського пострадянського суспільства, їх консолідаційні функції, визначено ці духовні цінності [12, с. 23-27]. Визначено теоретико-методологічні засади взаємодії громадянського суспільства і держави в контексті модернізації українського соціуму, сутність, основні характеристики, функції, наявну тенденцію до самоорганізації громадянського суспільства, її передумови, специфіка його взаємодії з державою в сучасних умовах в Україні, їх взаємовплив та шляхи оптимізації взаємодії, встановлено особливе значення громадянської культури та громадянської компетентності, обґрунтовано необхідність та передумови міжсекторного соціального партнерства як форми взаємодії державної влади, громадянського суспільства, органів місцевого самоврядування, громадян та бізнесу, визначено роль молоді у контексті формування громадянського суспільства [31, с. 12-14]. Визначено роль громадсько-політичної діяльності людини у розвитку громадянського суспільства, сучасний стан його формування в Україні, перешкоди та ризики, основні напрями вияву громадянської позиції людини в сучасній Україні, розкрито сутність громадянської культури в житті людини та соціуму, обґрунтовано роль духовно-морального виховання громадян України та громадянської освіти у становленні громадянського суспільства, запропоновано авторське бачення напрямів формування суспільної моралі особистості, системно обґрунтовано найважливіші моральні пріоритети людини громадянського суспільства [17, с. 21-27]. Запропоновано визначення «громадянської активності особистості», обґрунтовано джерела її формування в сучасному українському суспільстві, вплив сімейного виховання, освіти, соціокультурних чинників, роль волонтерського руху та громадянської ініціативи як проявів громадянської активності особистості, виявлено механізми впливу сучасних соціальних трансформацій на громадянську активність, досліджено та концептуалізовано потенціал Революції Гідності як чинника формування громадянської активності особистості в українському суспільстві, сформовано авторську філософську парадигму розвитку громадянської активності українського суспільства [18, с. 10-15]; сформовано авторське визначення творчого потенціалу особистості, встановлено органічну єдність процесу формування та актуалізації творчого потенціалу особистості та існуючого суспільно-економічного устрою, визначено основні напрями стратегії розвитку творчого потенціалу особистості [4, с. 15-17]. Запропоновано цілісну концепцію соціально-філософського аналізу сутності олігархії, досліджено її розвиток в Україні під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, розглянуто проблему деолігархізації та встановлено детермінанти оптимізації розвитку політики та економіки на шляху повернення до демократії та виходу зі стану олігархічної диктатури [6, с. 23-30]. Визначено поняття «соціальний ідеал», «соціальна утопія» та «антиутопія», «соціальний прогноз» та «соціальний проект», проаналізовано особливості соціальних проектів Модерну та Постмодерну [19, с. 12-15], визначено проблеми соціального проектування в сучасній Україні та принципи їх вирішення, взаємозв'язок між суспільними потребами та державними інтересами як закономірність суспільно-історичного розвитку соціального проектування, роль науки, громадянського суспільства і політичних діячів у запуску процесу діалогічно-проектного вирішення комплексу завдань поступального розвитку українського суспільства [5, с. 26-30].

По-четверте, дослідження міжнародного виміру розвитку людини, суспільства і держави в Україні, авторами яких є: Архипова Є.О., Більовський О.А., Девтеров І.В., Замкова Н.Л., Кривенко О.І., Павленко І.О., Пода Т.А., Рябченко В.І. та Цимбал Т.В. [2, с. 11-12; 3, с. 13-15; 8, с. 27-31; 16, с. 25-29; 21, с. 14-16; 27, с. 10-13; 33, с. 14-15; 35, с. 24-30; 40, с. 25-27]. Визначено особливості дискурсу постмодерної світової політики та роль соціальної філософії,

її методології у їх аналізі та виявленні чинників світового суспільного руху та їх взаємодії у процесу розбудови нової світової політики [33, с. 14-15]. Досліджено війну і мир як закономірності розвитку соціального світу, управління та самоорганізацію як основні драйвери розвитку соціального світу, детермінанти оптимізації взаємозв'язку протилежних процесів миру та війни, які визначені як причинно-наслідкові зв'язку станів та способів організації соціального світу в українському контексті [27, с. 10-13]. Визначено сутність міграції в умовах глобалізації, її наслідки та роль в Україні на шляху інтеграції у глобальний простір, європейський досвід міграційної політики для України, необхідність дієвих ціннісно-етичних, нормативно-правових, організаційно-управлінських та фінансово-економічних механізмів на державному рівні щодо регулювання міжнародної міграції людських ресурсів в Україні, роль інституційного чинника людського розвитку в Україні та формування нової ціннісної основи економічної та демографічної поведінки населення [21, с. 14-16]. Досліджено проблему еміграції як індикатора стану суспільства та спробу реалізації індивідуальної гіпотези буття людини, її зовнішні та внутрішні фактори, об'єктивні та суб'єктивні чинники, феномени реальної та віртуальної еміграції, внутрішньої еміграції (метафоричне вигнання) та визначено способи вкорінення людини на вітчизняному ґрунті і запропоновано шляхи рееміграції зарубіжних українців [40, с. 25-27]. Визначено сутність національної безпеки як здатності нації до збереження, зміст поняття «системна загроза національній безпеці», її соціальні детермінанти, суб'єкти трансформації певних негативних соціально-економічних явищ у загрози національній безпеці, потенційні сфери формування системних загроз та соціальний діалог як інструмент усунення системних загроз національній безпеці [3, с. 13-15]; визначено та уточнено поняття «інформаційної безпеки», вплив рівня інформаційної безпеки на розвиток свідомості та буття сучасного соціуму, загрози інформаційної безпеки людському суспільству та державі, показано філософські наслідки інформаційної нерівності, обґрунтовано важливість розвитку інформаційної освіти, культури та компетентності з метою оптимізації деструктивних інформаційних впливів на свідомість людини [2, с. 11-12]; проаналізовано роль та місце людини і суспільства у сучасному кіберпросторі, співвідношення реального і кіберпростору, розглянуто перспективи розвитку суспільства та вплив мережевих взаємодій на суспільні відносини [8, с. 27-31]. З позицій світоглядно-компетентнісного підходу здійснено соціально-філософський аналіз стапну вищої школи України, вплив суспільного та загальноцивілізаційного контексту, визначено її сучасну місію з позицій цього підходу та демократизації українського суспільства [35, с. 24-30]. Зазначено передумови сценаріїв та характеру міжмовних відносин в конкретно-історичних умовах, досвід сучасних західних держав у сфері білінгвізму, особливості мовної політики в Україні радянського періоду, визначено і доведено положення щодо вироблення справедливої та ефективно мовної політики в Україні в контексті державотворення та перспективи полімовності [16, с. 25-29].

Окремо зупинимось на висвітленні взаємовідносин у тріаді «людина – суспільство – держава» у дисертаційних дослідженнях представників філософської науки. Загалом, у цьому ракурсі дослідники розглядають цю тріаду або ж у цілому [2, с. 11-12; 7, с. 12-15; 8, с. 27-31; 13, с. 11-14; 17, с. 21-27; 18, с. 10-15; 19, с. 12-15; 20, с. 13-15; 21, с. 14-16; 23, с. 11-13; 24, с. 13-15; 26, с. 10-12; 27, с. 10-13; 31, с. 12-14; 32, с. 14-17; 36, с. 24-27; 37, с. 17-20; 38, с. 13-16; 41, с. 10-12; 42, с. 11-14; 44, с. 28-32], або ж акцентують увагу на взаєминах двох її елементів: держави і суспільства [3, с. 13-15; 5, с. 26-30; 9, с. 13-16; 11, с. 22-26; 14, с. 13-16; 16, с. 25-29; 22, с. 12-14; 25, с. 21-25; 34, с. 11-13; 35, с. 24-30; 39, с. 13-14] чи суспільства і людини [1, с. 13-17; 4, с. 15-17; 10, с. 24-28; 12, с. 23-27; 15, с. 13-16; 28, с. 12-15; 40, с. 25-27; 43, с. 14-15], хоча є й дослідження, специфіка наукової проблематики яких робить центром дослідження державу, значно менше уваги в них приділено суспільству і людині [6, с. 23-30; 33, с. 14-15]. Втім, останні дві складові присутні з різним ступенем актуалізації в усіх дослідженнях [1, с. 13-17; 2, с. 11-12; 3, с. 13-15; 4, с. 15-17; 5, с. 26-30; 6, с. 23-30; 7, с. 12-15; 8, с. 27-31; 9, с. 13-16; 10, с. 24-28; 11, с. 22-26; 12, с. 23-27; 13, с. 11-14; 14, с. 13-16; 15, с. 13-16; 16, с. 25-29; 17, с. 21-27; 18, с. 10-15; 19, с. 12-15; 20, с. 13-15; 21, с. 14-16; 22, с. 12-14; 23, с. 11-13; 24, с. 13-15; 25, с. 21-25; 26, с. 10-12; 27, с. 10-13; 28, с. 12-15; 31, с. 12-14; 32, с. 14-17; 33, с. 14-15; 34,

с. 11-13; 35, с. 24-30; 36, с. 24-27; 37, с. 17-20; 38, с. 13-16; 39, с. 13-14; 40, с. 25-27; 41, с. 10-12; 42, с. 11-14; 43, с. 14-15; 44, с. 28-32], причому суспільна компонента є однією з ключових, за винятком вище згаданих двох [6, с. 23-30; 33, с. 14-15], де головним чином досліджується державна складова тріади.

Дослідження української міжнародної проблематики представниками філософської науки у її проблемному полі та з позицій конкретних наукових проблем збагатили їх численними напрацюваннями, зокрема за такими напрямками: дослідження націогенезу Українського народу, дослідження власне національної ідентичності і менталітету українців, дослідження національної самоорганізації в Україні та дослідження міжнародного контексту розвитку людини, суспільства і держави в Україні. Ця проблематика відзначається складністю і багатоаспектністю, як і висвітлення взаємин у тріаді «людина – суспільство – держава», пошуком балансу в ній, або ж у більшій мірі – дослідження державної і суспільної складових, або ж суспільної та людської, окремо – держави як такої. Хоча певною мірою суспільна і людська складові досліджуються дисертантами-філософами.

Перспективними бачаться подальші наукові розробки у царині української міжнародної проблематики, що сприятиме розвитку соціогуманітарних досліджень як таких.

Використана література:

1. Артюшенко О.М. Трансформація української ментальності в контексті впливів сучасності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / О.М. Артюшенко. – К.: [б. в.], 2015. – 20 с.
2. Архипова Є.О. Інформаційна безпека: соціально-філософський вимір: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Є.О. Архипова. – К.: [б. в.], 2012. – 16 с.
3. Більовський О.А. Соціальні детермінанти системних загроз національній безпеці: соціально-філософський аналіз: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / О.А. Більовський. – К.: [б. в.], 2014. – 20 с.
4. Бірюкова Г.С. Стратегія розвитку творчого потенціалу особистості в умовах глобальної трансформації людства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Г.С. Бірюкова. – Житомир: [б. в.], 2013. – 20 с.
5. Бутченко Т.І. Соціальне проектування: проблема взаємозв'язку суспільних потреб і державних інтересів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Т.І. Бутченко. – Дніпропетровськ: [б. в.], 2011. – 35 с.
6. Глазунов В.В. Українська олігархія в контексті сучасних трансформаційних процесів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / В.В. Глазунов. – Запоріжжя: [б. в.], 2012. – 36 с.
7. Дев'ятко Н.В. Міфологічний образ України як світоглядно-комунікативний феномен: соціально-філософський аналіз: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Н.В. Дев'ятко. – Дніпропетровськ: [б. в.], 2013. – 19 с.
8. Девтеров І.В. Людина і суспільство у кіберпросторі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / І.В. Девтеров. – К.: [б. в.], 2012. – 35 с.
9. Долгоновська Л.Г. Громадські об'єднання національних меншин України в збереженні етнічної ідентичності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.12 «Українознавство (філософські науки)» / Л.Г. Долгоновська. – К.: [б. в.], 2013. – 19 с.

10. Доннікова І.А. Соціальна самоорганізація як об'єкт філософсько-культурологічного аналізу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / І.А. Доннікова. – Одеса: [б. в.], 2012. – 36 с.
11. Дубінін В.В. Інтерес народу як предмет соціально-філософського аналізу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / В.В. Дубінін. – К.: [б. в.], 2011. – 32 с.
12. Дулін П.Г. Консолідуєча функція духовних цінностей у розвитку українського суспільства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / П.Г. Дулін. – К.: [б. в.], 2011. – 36 с.
13. Духовна-Кравченко О.С. Взаємозв'язок патріотизму та національної ідеї у становленні сучасної держави: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / О.С. Духовна-Кравченко. – К.: [б. в.], 2012. – 18 с.
14. Ергемлідзе М.З. Громадянсько-політична ідентичність національних меншин в незалежній Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.12 «Українознавство (філософські науки)» / М.З. Ергемлідзе. – К.: [б. в.], 2012. – 19 с.
15. Єгупов М.В. Ідентичність як атрибут людини і суспільства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / М.В. Єгупов. – К.: [б. в.], 2015. – 20 с.
16. Замкова Н.Л. Полімовність в Україні в контексті глобалізації Європи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Н.Л. Замкова. – К.: [б. в.], 2015. – 36 с.
17. Івченко О.Г. Людиновимірність формування громадянського суспільства: український контекст: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / О.Г. Івченко. – К.: [б. в.], 2013. – 32 с.
18. Карабань О.М. Феномен громадянської активності особистості: соціально-філософський аналіз: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / О.М. Карабань. – Переяслав-Хмельницький: [б. в.], 2015. – 18 с.
19. Клешня Г.М. Соціальний проект в епоху постмодерну: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Г.М. Клешня. – К.: [б. в.], 2016. – 19 с.
20. Кочилкова Н.С. Дилема державотворення постсучасних націй в умовах порубіжжя: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Н.С. Кочилкова. – Харків: [б. в.], 2012. – 18 с.
21. Кривенко Ю.І. Глобальний контекст міграційних процесів в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Ю.І. Кривенко. – К.: [б. в.], 2012. – 20 с.
22. Кучера Т.М. Національна ідентичність: регіональні особливості формування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Т.М. Кучера. – К.: [б. в.], 2012. – 19 с.
23. Лазарева А.О. Національний менталітет як фактор розвитку громадянського суспільства в сучасній Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / А.О. Лазарева. – Одеса: [б. в.], 2014. – 18 с.
24. Лесев І.В. Етнонаціональний чинник у становленні громадянського суспільства в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.12 «Українознавство (філософські науки)» / І.В. Лесев. – К.: [б. в.], 2013. – 18 с.
25. Нестеренко Г.О. Самовідтворення української політичної нації: принципи та механізми: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Г.О. Нестеренко. – К.: [б. в.], 2009. – 32 с.

26. Оксютрович М.О. Етнокультура в контексті глобалізаційних процесів: соціально-філософський аналіз: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / М.О. Оксютрович. – Житомир: [б. в.], 2014. – 17 с.
27. Павленко І.О. Розвиток соціального світу: взаємозв'язок миру та війни: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / І.О. Павленко. – Запоріжжя: [б. в.], 2015. – 17 с.
28. Паскалова М.І. Самоорганізація системи «соціум – індивід» у світлі нового мислення: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / М.І. Паскалова. – Одеса: [б. в.], 2011. – 20 с.
29. ПАСПОРТ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії (філософські науки) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.niss.gov.ua/pasport090003.html [Дата перегляду - 5 травня 2016 р.]
30. ПАСПОРТ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 09.00.12 – українознавство (філософські науки) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: asp.univ-kyiv.ua/doc/Pasport/09.00.00/09.00.12.pdf [Дата перегляду - 5 травня 2016 р.]
31. Пасько О.О. Взаємодія громадянського суспільства і держави в контексті модернізації українського соціуму: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / О.О. Пасько. – Донецьк: [б. в.], 2012. – 20 с.
32. Петруньок Б.П. Особливості становлення і розвитку колективної ідентичності кримських татар в контексті українського державотворення: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.12 «Українознавство (філософські науки)» / Б.П. Петруньок. – К.: [б. в.], 2015. – 20 с.
33. Пода Т.А. Зміна дискурсу світової політики у постмодерній перспективі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Т.А. Пода. – К.: [б. в.], 2011. – 19 с.
34. Русул О.В. Трансформація етнокультурної національної ідентичності в добу глобалізації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / О.В. Русул. – К.: [б. в.], 2012. – 16 с.
35. Рябченко В.І. Вища школа України в загальноцивілізаційному контексті: соціально-філософський аналіз з позицій світоглядно-компетентнісного підходу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / В.І. Рябченко. – К.: [б. в.], 2015. – 36 с.
36. Скворець В.О. Життєустрій народу: соціально-філософський аналіз: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / В.О. Скворець. – Дніпропетровськ: [б. в.], 2013. – 33 с.
37. Скловський І.З. Метафізика української ідеї в контексті її етнонаціональних змін на межі тисячоліть: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / І.З. Скловський. – Одеса: [б. в.], 2013. – 27 с.
38. Федорченко І.М. Український національний характер як чинник державотворення: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.12 «Українознавство (філософські науки)» / І.М. Федорченко. – К.: [б. в.], 2010. – 20 с.
39. Хоанг Тхи Кук. Національний менталітет в умовах трансформації сучасного українського суспільства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Хоанг Тхи Кук. – Одеса: [б. в.], 2012. – 19 с.
40. Цимбал Т.В. Феномен еміграції: досвід філософської рефлексії: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Т.В. Цимбал. – К.: [б. в.], 2012. – 36 с.
41. Цупренко З.В. Життєздатність суспільства: соціально-філософський аналіз: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / З.В. Цупренко. – Запоріжжя: [б. в.], 2015. – 16 с.

42. Чабанов В.Г. Етнокультурна самобутність українців в умовах глобалізації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук.: спец. 09.00.12 «Українознавство (філософські науки)» / В.Г. Чабанов. – К.: [б. в.], 2014. – 17 с.

43. Чхейло А.А. Феномен виживання: соціально-філософський аналіз: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / А.А. Чхейло. – Харків: [б. в.], 2012. – 19 с.

44. Шандор Ф.Ф. Соціально-філософська рефлексія феномену української національної самосвідомості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філос. наук.: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Ф.Ф. Шандор. – К.: [б. в.], 2013. – 39 с.

Ярошко О.З. *Философские исследования украинской международной проблематики.*

В этом исследовании обобщено и систематизировано научные наработки представителей философской науки с украинской международной проблематики. Освещены научные достижения философов по ключевым направлениям: исследования национального развития Украинского народа, исследования национальной идентичности и менталитета украинцев, исследования национальной самоорганизации и исследования международного контекста развития человека, общества и государства в Украине. Показаны особенности исследования взаимоотношений в триаде «человек – общество – государство» в научных трудах философского профиля с украинской международной проблематики.

Ключевые слова: украинская международная проблематика, философские исследования, национальное развитие, национальная идентичность, национальный менталитет, национальная самоорганизация, триада «человек – общество – государство».

Yaroshko O.Z. *Philosophical Studies on Ukraine's International Issues.*

Academic achievements of representatives of Philosophical Science on Ukraine's international issues are generalized and systemized at the research. Their achievements are highlighted in such directions: researches on national development of Ukrainian people, researches on national identity and national character of Ukrainians, researches on national self-organization and researches on the international context of the development of human being, society and state. Peculiarities of the research of the mutual relations in the triad of the "human being – society – state" are under analysis.

Keywords: Ukraine's international issues, philosophical studies, national development, national identity, national character, national self-organization, triad of "human being – society – state".